

Kinderen doen mee

Colofon

Dit is een uitgave van Veilig Verkeer Nederland

Inhoud: Christel de Heus

Tekst: Marian Schouten

Fotografie: Archief Veilig Verkeer Nederland

Coverfoto: Hans van Drie

Vormgeving: Studiotekst B.V., Culemborg

Versiedatum: Augustus 2010

Veilig Verkeer Nederland

Postbus 66

3800 AB Amersfoort

Tel. (088) 524 88 00

info@vvn.nl

www.veiligverkeernederland.nl

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Kinderen zien het anders <i>Waarom kinderparticipatie nodig en nuttig is</i>	5
3	Samenwerken met kinderen <i>Algemene aandachtspunten voor volwassenen</i>	6
4	Kinderen betrekken bij uw activiteiten <i>Samen op de bres voor verkeersveiligheid</i>	7
5	Kinderen praten mee over gemeentelijke verkeersplannen <i>De stem van jonge burgers</i>	8
6	Kinderen nemen zelf het initiatief <i>Actief burgerschap voor beginners</i>	10
7	Voorbeelden van werkvormen	12

1 Inleiding

Kinderparticipatie: kinderen die meedenken, meepraten en meebeslissen over de wijk waarin zij wonen. Kinderparticipatie betekent bijvoorbeeld dat kinderen betrokken zijn bij verkeersacties van school; dat ze meepraten over verkeersplannen van de gemeente; dat ze actief nadenken hoe hun wijk leuker en leefbaarder kan worden; maar ook, dat ze ergens terecht kunnen met hun klachten en problemen.

Als bewoner, verkeersouder of VVN-vrijwilliger kunt u te maken krijgen met kinderpaticipatie. Kinderen kloppen bijvoorbeeld bij u aan met een vraag om hulp. Of de gemeente vraagt uw assistentie bij het uitzetten van een kinderpaticipatietraject. Of misschien vindt u zelf dat kinderen wel wat meer inbreng mogen krijgen in uw wijk. In deze handleiding vindt u informatie hoe u in zulke gevallen te werk kunt gaan.

2 Kinderen zien het anders

Waarom kinderparticipatie nodig en nuttig is

Volwassenen die met kinderen hebben gepraat over hun ervaringen in het verkeer, zijn het er allemaal over eens: kinderen hebben andere ervaringen en kijken op een andere manier naar verkeer dan volwassenen. Hieronder vindt u de belangrijkste argumenten om kinderen een eigen stem te geven als het over verkeersveiligheid in de buurt gaat.

“In de Dorpsstraat moet ik soms over de straat lopen omdat iemand z'n auto op de stoep heeft geparkeerd. Ergens anders is er helemaal geen stoep.”

(Leerling basisschool)

“Ik moet hier elke morgen oversteken. Ik kan naar twee kanten niet goed uitkijken. Aan de ene kant staat een telefooncel, aan de andere kant een glashak.”

(Leerling basisschool)

“De kinderen kwamen met dingen die ons nooit waren opgevallen. Ze lieten bijvoorbeeld zien dat ze ergens niet recht konden oversteken omdat aan de overkant geen stoep was maar alleen gras met hondenpoep.”

(Directeur basisschool)

Eigen wijk is van belang

Kinderen hebben veel belang bij een veilige woonomgeving. Zij zijn vaak en graag buiten: om te spelen of om naar school, vriendjes of een club te gaan. Door zelfstandig buiten te zijn, leren kinderen stap voor stap de wereld kennen. Buiten ontmoeten ze andere kinderen en volwassenen. Buiten is ruimte om te rennen, klimmen, fietsen, vallen en voetballen. Buiten is vaak de eerste plek waar kinderen op zichzelf zijn aangewezen.

Andere plekken, andere verkeersproblemen

Kinderen komen op andere plekken dan volwassenen en gebruiken (soms) andere routes. Ze komen dus ook andere verkeersproblemen tegen.

Fysieke en mentale beperkingen

Door hun fysieke en mentale beperkingen hebben kinderen van andere dingen hinder dan volwassenen. Een geparkeerde auto of laaghangend verkeersbord ontnemt hun het uitzicht; een rotonde is een onbegrijpelijke constructie. Veel kinderen ervaren dagelijks dat ze door volwassen verkeersdeelnemers volledig over het hoofd worden gezien. Bovendien zijn kinderen nog geen geroutineerde verkeersdeelnemers. Ze hebben meer dan volwassenen last van onverwachte situaties zoals dubbelgeparkeerde auto's en wegomleggingen. Ook hebben ze hun fiets nog niet zo goed onder controle. Een straat vol hobbels en kuilen vormt voor jonge fietsers een groot probleem.

Goede waarnemers

Kinderen zijn goede waarnemers. Ze kijken fris tegen de wereld aan, verbazen zich nog over dingen die volwassenen als vanzelfsprekend beschouwen. Kinderen zien details die aan onze volwassen ogen ontsnappen.

Informatie uit eerste hand

Om al deze redenen blijkt het zeer informatief te zijn om de ervaringen van kinderen uit eerste hand te vernemen. Kinderen kunnen doorgaans uitstekend vertellen wat ze gevaarlijk vinden in hun buurt. Wanneer ouders of leerkrachten namens de kinderen het woord doen, zit er altijd een volwassen filter tussen en mis je dus veel informatie.

3 Samenwerken met kinderen

Algemene aandachtspunten voor volwassenen

Samenwerken met kinderen is niet hetzelfde als samenwerken met volwassenen. Een paar dingen om rekening mee te houden:

- Kinderen hebben nog niet zo'n lange spanningsboog. Korte activiteiten met een duidelijk doel zullen hun meer aanspreken dan langdurige vergaderingen.
- Kinderen laten zich vrij snel overstemmen door volwassenen. Houd dus goed in de gaten dat kinderen voldoende aan bod komen en ook serieus worden genomen. Geef ze de tijd om uit te leggen wat ze bedoelen. Vraag door en vul hun verhaal niet te snel in ("O, je bedoelt zeker dat ..."). Kinderen bedoelen soms iets heel anders dan u denkt.
- Betrek kinderen alleen bij activiteiten die ze zelf zien zitten en waarover ze zelf kunnen meebeslissen. Geef ze ook de gelegenheid om 'nee' te zeggen.
- Als de kinderen iets nieuws en spannends gaan doen (praten met de wethouder, gele kaarten uitdelen aan automobilisten), bied dan aan om van tevoren te oefenen. Zorg altijd voor rugdekking en bespreek achteraf hoe het is gegaan.

Foto: Openbare Basisschool 't Hout, Helmond

Foto: Openbare Basisschool 't Hout, Helmond

4 Kinderen betrekken bij uw activiteiten

Samen op de bres voor verkeersveiligheid

“We houden het simpel. Eerst sturen we een enquête naar de school met het verzoek of de kinderen die per klas willen invullen. Daarna komen de wethouder en ik een ochtend naar school. Hij gaat alle klassen langs om over het verkeer in het dorp te praten. Ik neem een paar kinderen apart om de grootste knelpunten door te nemen. In een paar uur hebben we zo een heleboel informatie bij elkaar.”

(Verkeerskundige van gemeente)

Wanneer u in uw wijk of rond uw school actief met verkeersveiligheid bezig bent, is het een goed idee om kinderen daarbij te betrekken. Het gaat tenslotte om hun veiligheid en hun mogelijkheid zich vrij en zelfstandig door de wijk te bewegen.

Er zijn verschillende manieren om kinderen in te schakelen bij uw activiteiten.

- U kunt kinderen, net als ouders of volwassen wijkbewoners, vragen welke verkeerssituaties zij gevaarlijk vinden. U kunt dat bijvoorbeeld doen via een gesprek in de klas of tijdens een wandeling door de buurt. Meer hierover leest u in hoofdstuk 6.
- Als uw school een verkeerswerkgroep heeft, kunt u leerlingen van groep 6, 7 en 8 uitnodigen daaraan (af en toe) deel te nemen. Vanuit hun ervaring met verkeersveiligheid rond de school kunnen de kinderen een heel eigen inbreng hebben.
- U kunt kinderen vragen samen met u onderzoek te doen naar verkeersknelpunten in de wijk. De kinderen kunnen bijvoorbeeld foto's maken van knelpunten, auto's tellen, snelheid meten of foutparkeerders turven. Tips hiervoor vindt u in het *Verkeersactieboek voor Kinderen*. Zie: www.vvn.nl [Zoekterm: verkeersactieboek]
- Betrek de jeugd bij acties die u wilt voeren. Denk bijvoorbeeld aan het ophangen van zelfgemaakte verkeersborden, het inzamelen van handtekeningen of het aanspreken van foutparkeerders.

5 Kinderen praten mee over gemeentelijke verkeersplannen

De stem van jonge burgers

Gemeenten werken op veel manieren aan de verkeersveiligheid in woonwijken. Ze richten buurten in als 30 km-zone, herprofileren doorgaande wegen en verrichten klein onderhoud aan de straat. Het is meestal vanzelfsprekend dat buurtbewoners daarbij worden betrokken. Kinderen krijgen hierin echter zelden een aparte stem. Een gemiste kans.

“Het verrast mij dat kinderen zo goed onder woorden kunnen brengen waar ze last van hebben en wat ze gevaarlijk vinden. Het valt me ook op dat kinderen met dingen aankomen die wij als volwassenen niet zien. Hun inbreng is essentieel.”

(Verkeerskundige gemeente)

Het organiseren van bewonersparticipatie is in principe een zaak van de gemeente. Als wijkbewoner kunt u daarin natuurlijk wel een rol spelen. Stimuleer bijvoorbeeld uw gemeente om ook kinderen te betrekken bij bewonersinspraak. Een paar ideeën:

Wees alert op plannen van de gemeente

Herinrichtingsplannen staan vaak al jaren vooruit gepland. U kunt dus makkelijk nagaan wanneer de gemeente in een bepaalde wijk aan de slag wil gaan. Vraag aan de verantwoordelijke ambtenaar of deze ook kinderen wil betrekken bij de inspraakprocedure.

Argumenten voor kinderpacticipatie vindt u in hoofdstuk 1.

Treed op als intermediair

Om de gemeente over de streep te trekken, kunt u aanbieden als intermediair op te treden. U kunt contact zoeken met scholen of buurthuizen in de betreffende wijk en vragen of ze willen meewerken aan een kinderinspraaktraject.

U kunt het contact tussen de gemeente en de kinderen voorbereiden en begeleiden. De werkvormen die u daarbij gebruikt kunnen heel eenvoudig zijn. Het belangrijkste is dat de ervaringen van de kinderen centraal staan. Het gaat niet om een verkeersles, maar het gaat er om helder te krijgen wat er volgens de kinderen aan de hand is. Voorbeelden van werkvormen vindt u in hoofdstuk 6.

Zorg voor een goede afronding

Kinderen willen - net als volwassenen - graag weten wat de gemeente verder met hun informatie doet. Houd dus goed in de gaten dat de gemeente aan de kinderen rapporteert wat er verder gebeurt en wat zij met de inbreng van de kinderen gaat doen. Omdat de gemeentelijke molens soms traag draaien, kan het lang duren voor dit duidelijk is. Zorg eventueel zelf voor tussenrapportages. Het is natuurlijk helemaal mooi als de kinderen worden betrokken bij de presentatie en de uitvoering van de plannen.

6 Kinderen nemen zelf het initiatief

Actief burgerschap voor beginners

Het gebeurt regelmatig dat kinderen spontaan met een klacht of probleem komen: een auto die altijd op de stoep staat geparkeerd; auto's die veel te hard door hun straat rijden; of struiken en andere obstakels die hun het uitzicht op het verkeer benemen. En soms willen kinderen gewoon dat het een beetje leuker wordt in hun wijk.

Kinderen die zelf iets willen doen aan hun wijk, kunnen wel een volwassen steuntje in de rug gebruiken. Vaak vergt het een lange adem om kleine verbeteringen tot stand te brengen. En dat geldt al helemaal als het gaat om het oplossen van grote verkeersproblemen.

Hoe kunt u de kinderen die zelf in hun buurt aan de slag willen, ondersteunen?

Wat is precies het probleem?

Het is om te beginnen goed om samen het probleem helder te krijgen. Wat is er precies aan de hand? Waar speelt het? En wanneer? Wie zijn er bij betrokken?

“In de Kinderraad werken wij met goede begeleiding en een heldere methodiek: altijd eerst onderzoek doen om het probleem in kaart te brengen. Dan pas nadenken over oplossingen. Als je dat goed doet, blijken ook ingewikkelde dingen voor kinderen behapbaar te zijn, is geen probleem te moeilijk en komen kinderen met zinnige oplossingen.”

(Begeleider Kinderraad)

De kinderen kunnen hun knelpunt letterlijk in kaart brengen, fotograferen en onderzoeken. Tips hiervoor vindt u in het *Verkeersactieboek voor Kinderen*. Verder kunnen de kinderen uitzoeken of er in de wijk meer kinderen en volwassenen zijn die hun probleem (h)erkennen. Als je iets wilt bereiken, kun je immers beter met een groep zijn. De kinderen kunnen bijvoorbeeld handtekeningen inzamelen, mensen op straat interviewen of een enquête houden.

Wat willen de kinderen bereiken?

Als volgende stap kunt u met de kinderen bespreken wat ze willen bereiken. Wat moet het effect zijn van de uiteindelijke oplossing?

- Willen ze ergens in de buurt een speelplek, of willen ze graag spelen op die ene stoep?
- Vinden ze dat er minder auto's door de straat moeten rijden, of is het ook goed als de auto's minder snel rijden?
- Willen ze beter uitzicht op die specifieke oversteekplaats? Of willen ze veilig kunnen oversteken, eventueel op een andere plek?

Welke oplossingen zijn mogelijk?

Als het helder is wat de kinderen willen bereiken, kunt u samen bedenken welke oplossingen mogelijk zijn. Het werkt goed om eerst een heleboel leuke, concrete, gekke én praktische oplossingen te verzinnen. Ga daarna schiften aan de hand van een aantal criteria. Bijvoorbeeld:

- Past deze oplossing bij het probleem?
- Bereik je met deze oplossing je doel?
- Is deze oplossing ook aanvaardbaar voor andere verkeersdeelnemers?

Dewi (11 jaar) had in haar buurt geen plaats om te spelen. Dus richtte zij de actiegroep WESP op: Wij Eisen SpeelPlek. Actiegroep WESP vond een geschikte locatie voor een speelplek, maakte tekeningen en overhandigde die aan de burgemeester. Later kwamen de kinderen, verkleed als 'wespen', inspreken bij een commissievergadering op het gemeentehuis. Daarna hadden de kinderen er genoeg van. Hun zaak werd overgenomen door een groep moeders. Zes jaar later werd de speelplek feestelijk geopend. De initiatiefneemster was toen 17 jaar.

“Een begeleider moet een duidelijk idee hebben wat zijn of haar positie is. Wanneer meng je je in een gesprek tussen kinderen en volwassenen? Als bijvoorbeeld de wethouder tegen de kinderen zegt dat iets niet kan, leggen kinderen zich daar al snel bij neer. Moet je dan als begeleider ingrijpen of niet? Dat vergt een voortdurende afweging.”

(Begeleider kinderraad)

“Het is verstandig om afspraken zwart op wit te zetten. Zo voorkomt u dat de kinderen alleen vage toezeggingen krijgen.”

(Adviseur Veilig Verkeer Nederland)

Hoe kun je deze oplossing uitvoeren?

Na de eerste schifting komt vanzelf een aantal zinnige oplossingen bovendrijven. De volgende stap is om de gekozen oplossing verder handen en voeten te geven. Kunnen de kinderen dit plan zelf uitvoeren of hebben ze ook andere mensen nodig? De automobilist die foutparkeert? Een winkelier misschien? De wijkagent? De wijkraad? De gemeente? Of ...? Al pratend kunt u een lijstje maken van de mensen en instanties die betrokken zijn bij de oplossing. Ook kunt u bespreken wat de kinderen verwachten van die mensen. Verder kunt u samen bedenken wat deze oplossing ongeveer gaat kosten. Op deze manier maakt u de voorgestelde oplossing concreet en zet u op een rij wat er allemaal moet gebeuren.

En dan aan de slag

Daarna komt het echte werk: het uitvoeren van de plannen. Wellicht kiezen de kinderen voor een ludieke activiteit, bijvoorbeeld vlaggetjes planten in alle hondendrollen op hun speelveld, of zelfgemaakte verkeersborden ophangen langs de weg waar altijd zo hard wordt gereden. Dergelijke acties zijn voor kinderen goed uitvoerbaar en genereren in ieder geval veel publiciteit. De vraag is natuurlijk wel of ze het probleem ook daadwerkelijk oplossen.

Een stap verder gaat het benaderen van de betrokkenen. Spreek bijvoorbeeld degenen aan die het probleem veroorzaken: de hondenbezitters, de foutparkeerders, de hardrijders. Dit vergt al weer wat meer van de kinderen. Belangrijk hierbij is een goede voorbereiding op zo'n gesprek én de steun van volwassenen (verkeersouder, directie van de school, wijkagent of opbouwwerker).

Voor sommige oplossingen hebben de kinderen de hulp van officiële instanties als de politie of de gemeente nodig. Hardrijders zijn vaak meer onder de indruk van een bon dan van zelfgemaakte verkeersborden. En als er in een buurt echt geen speelruimte is, dan kan alleen de gemeente voor een oplossing zorgen.

Soms verloopt zo'n contact heel vlot. Een actief politiekorps is er best voor te porren om samen met kinderen een snelheidscontrole te houden. Een gemeente die toch net plannen had voor uw woonwijk wil daarin waarschijnlijk de wensen van de kinderen wel meenemen. Het komt natuurlijk ook voor dat politie en gemeente niet direct klaar staan, bijvoorbeeld omdat ze andere prioriteiten hebben. Dan wordt actievoeren opeens erg saai en taai. Een volwassen begeleider is dan onontbeerlijk. De vraag is wat u moet doen wanneer de kinderen bot vangen en er geen zin meer in hebben. Kunnen ze steun vinden bij een kinder- of jeugdraad in de gemeente? Of nemen volwassenen (verkeersouders, wijkcomité) hun 'zaak' over?

7 Voorbeelden van werkvormen

“De gemeente vroeg onze medewerking voor herinrichtingsplannen van de straat voor onze school. Groep 7 deed mee. De verkeerskundige van de gemeente is eerst in de klas komen uitleggen wat er gaat veranderen in de wijk en waarom dat gebeurt. In de weken daarna zijn de kinderen zelf de situatie gaan onderzoeken. Hoeveel leerlingen komen lopend, op de fiets of met de auto naar school? Welke routes gebruiken de leerlingen? Waar steken ze over? Welke plekken worden vaak genoemd als gevaarlijke plekken? Waar parkeren de ouders hun auto? Eén groep heeft een enquête opgesteld en is daarmee langs alle klassen gegaan. Een andere groep heeft ouders op straat geïnterviewd en een derde groep leerlingen heeft foto's gemaakt van de verkeerssituatie bij het in- en uitgaan van de school. De onderzoeksresultaten hebben we gepresenteerd aan de wijkambtenaar, de wijkwethouder en aan de verkeerskundige van de gemeente. De gemeente heeft daarna een plan gemaakt en heeft dit met de kinderen besproken.”

(Leerkracht basisschool)

Onderzoek

De kinderen kunnen zelf onderzoek doen naar de verkeerssituatie in hun buurt. Ze kunnen bijvoorbeeld een kaart maken met daarop hun woning en de route die zij naar school lopen of fietsen. Ze kunnen foto's maken van knelpunten onderweg of metingen verrichten. Voorbeelden van dergelijk onderzoek vindt u in het *Verkeersactieboek voor Kinderen*.

Gesprek in de klas

U kunt ook een gesprek houden met alle kinderen in de klas. Aan de hand van een vragenlijst inventariseert u samen met de kinderen hoe ze naar school komen, welke routes ze nemen, welke knelpunten ze onderweg tegenkomen en (vooral) waaróm ze die punten gevaarlijk vinden.

Gesprek met een groepje kinderen

Met een paar kinderen - en eventueel de gemeentelijke verkeerskundige, de wijkambtenaar of de wethouder - kunt u de grootste knelpunten in detail doorspreken. Zo'n gesprek met kinderen levert enorm veel informatie op, maar vraagt wel enige handigheid. Hoe breek je het ijs en hoe krijg je hun eigen verhaal, in plaats van sociaal wenselijke antwoorden?

Tips voor een gesprek:

- Beperk het aantal volwassenen (tot bijvoorbeeld drie) en zorg dat de aanwezige volwassenen het gesprek niet naar zich toetrekken.
- Werk met kleine groepjes kinderen (zes tot acht) en praat met kinderen van verschillende leeftijden. Jonge kinderen hebben andere ervaringen dan oudere kinderen.
- Zorg voor een goede plattegrond van de buurt, waarop getekend kan worden.
- Neem de tijd om (kort) uit te leggen wie de aanwezige volwassenen zijn en waarom zij met de kinderen willen praten. Begin het gesprek met een rondje voorstellen. Vraag aan de kinderen waar ze wonen en hoe ze naar school komen.
- Stel gerichte vragen en luister rustig naar de antwoorden. Denk niet te snel dat u wel begrijpt wat de kinderen bedoelen. Vraag veel door, vooral naar concrete feiten: Wat vind je precies gevaarlijk? Waar sta je dan precies? Hoe los je dat op?
- Trek 30 tot 45 minuten uit voor een gesprek.
- Wees duidelijk over wat u gaat doen (of niet gaat doen) met de informatie van de kinderen. Leg afspraken zwart op wit vast.

Wijkschouw

Met een kleine groep kinderen en enkele volwassenen kunt u een kijkje nemen bij de meest genoemde knelpunten. De kinderen lichten ter plekke toe waarom zij die plek zo gevaarlijk vinden. Gezamenlijk kunt u daarna mogelijke oplossingen bespreken.

“Het was geen enkel probleem om de kinderen bij de les te houden. Ze vonden het heel leuk om ons rond te leiden en te vertellen wat ze onderweg allemaal meemaken. Een aantal dingen die ze vertelden, wisten we al, maar ze kwamen ook met een paar punten die ons als volwassenen nooit waren opgevallen. ”

(Verkeerskundige van adviesbureau)

Houd daarbij de volgende punten in de gaten:

- Ga met zes tot maximaal acht kinderen op stap.
- Beperk het aantal volwassenen tot twee à drie. Zorg dat één persoon uitsluitend de verkeersveiligheid in de gaten houdt, zodat de ander zich kan concentreren op het verhaal van de kinderen.
- Leg voor de wandeling kort uit wie de aanwezige volwassenen zijn en wat de bedoeling is van de wandeling.
- Bespreek de wandeling nog even na en zorg dat de informatie van de kinderen goed op papier komt. Wees duidelijk over wat u er wel (of niet) mee gaat doen. Zet de afspraken op papier.

Kinderen doen mee

